

II

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

416:e PLENARSESSION DEN 6–7 APRIL 2005

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om De europeiska industridistrikten och de nya kunskapsnäten

(2005/C 255/01)

Den 1 juli 2004 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om *De europeiska industridistrikten och de nya kunskapsnäten*.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 mars 2005. Föredragande var **Antonello Pezzini**.

Vid sin 416:e plenarsession den 6–7 april 2005 (sammanträdet den 6 april) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 127 röster för och 3 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Ämnet "industridistrikt" har framför allt under de sista 15 åren diskuterats ingående på alla nivåer i samtliga industriländer. Utvecklingsländerna och partnerländerna i Medelhavsområdet har också försökt att återskapa den distriktsstruktur som har befästs i många EU-länder för att stimulera företagens utveckling.

1.2 De studier som utförts om distrikten har dessutom utvisat deras positiva effekt på sysselsättningen och också gjort att man kunnat komma fram till välfungerande metoder⁽¹⁾ i fråga om företagens sociala ansvar som tillämpats många år innan kommissionen offentliggjorde sin grönbok i frågan⁽²⁾.

1.3 Under tiden har nya ekonomiska och sociala faktorer och de nya kunskapsnäten förändrat de traditionella banden mellan distrikten genom att styra produktionssystemen mot "metadistrikt"⁽³⁾ och mot behovet av att bilda nätverk mellan olika ekonomiska sektorer.

1.4 För att sammanfatta detta omfattande område uppehåller sig yttrandet vid följande ämnen:

— Punkt 2. Definitioner och olösta problem

— Punkt 3. Från distrikt till kunskapsbaserade metadistrikt i EU

— Punkt 4. Situationen för de amerikanska distrikten och på internationell nivå

— Punkt 5. Det nuvarande läget och befintliga instrument i EU

— Punkt 6. Mot en ny strategi inom EU:s politik med avseende på de kunskapsbaserade distrikten

— Punkt 7. Avslutande rekommendationer

1.5 Föreliggande utkast till initiativytttrande om de nya nätverken för "intelligenta" distrikt i EU⁽⁴⁾ har följande syfte:

— Att analysera förhållandena i de befintliga industri-, teknik- och metadistrikten.

⁽¹⁾ Becchettini, I distretti industriali e le dinamiche sociali 1995. (Industridistrikten och deras sociala inverkan).

⁽²⁾ KOM(2001) 366 slutlig av den 18 juli 2001.

⁽³⁾ Av grekiska "meta" som betyder "efter", "bortom", "gå utöver". Metadistriktet går utöver det traditionella distrikten och följer då de traditionella distrikten.

⁽⁴⁾ Med intelligenta kunskapsbaserade och teknikbaserade distrikt avses de nya distrikt som till skillnad mot industridistrikt i stor utsträckning använder sig av informations- och kommunikationsteknik.

- Att undersöka vilka förutsättningar som leder till en framgångsrik utveckling av nya industridistrikt och analysera deras potential i förhållande till Lissabonstrategin, både i det nuvarande EU med 25 medlemsstater och det framtida EU med 28 medlemsstater.
- Att lägga grunden för en integrerad gemensam politik för nya europeiska nät för kunskapsbaserade distrikt och meta-distrikt.
- Att peka på vilka instrument som krävs för att genomföra denna politik, utvärdera de nuvarande distrikten och föreslå eventuella förändringar och innovationer.
- Att kartlägga förutsättningarna för att skapa en genuin europeisk referensplattform⁽⁵⁾ för de nya nätverken för kunskapsbaserade distrikt i EU-25.
- Att bidra till nya och bättre arbetstillfällen.

1.6 EESK har vid upprepade tillfällen framhållit Europeiska rådets åtagande att som centralt mål i **Lissabonstrategin** fastställa att EU skulle bli "*världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi*", med förmåga att skapa en hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.

1.6.1 Tillväxtstrategierna måste i dag mer än någonsin grunda sig på följande inslag:

- Förbättrat införlivande av de olika typerna av utvecklingspolitik.
- Stärkande av det sociala partnerskapet för att säkerställa en gynnsammare utveckling av arbetsmarknaden och därmed öka dynamiken inom distriktet.
- Förstärkning av utbytet mellan forskning med högteknologiskt innehåll och lokal/regional industriell utveckling.
- En kritisk massa med avseende på industri, institutioner för högre utbildning och forskning, avancerade småföretag, kvalificerad arbetskraft, finansverksamhet och finanstjänster samt riskkapital och offentliga och privata beslutsfattare.
- Snabbare utveckling av permanenta europeiska nätverk för produktions- och distributionssystem som grundar sig på kunskap, kapacitet för utbyte av information och kunnande samt förmåga att ta till sig, bidra till och vidarebefordra informationen och kunnandet.

⁽⁵⁾ I dokumentet KOM(2002) 714 slutlig av den 11 december 2002 definieras plattformarna på följande sätt: "...skulle kunna anses främja forum för samarbetet...och utforma en långsiktig FoU-strategi för särskild teknik... De skulle garantera synergi mellan myndigheter, användare, lagstiftare, industri, konsumenter och high tech-centra... Det behövs överensstämmelse mellan forskningen som kan skapa nya möjligheter och lagstiftningen i ett senare skede som ger förutsättningarna för att utveckla och marknadsföra denna teknik."

1.7 Mer än fyra år efter lanseringen av Lissabonstrategin står det klart att de framsteg som gjorts för att nå strategins mål och hålla jämna steg med den utveckling som strategin eftersträvar är tämligen nedslående. I rapporten från högnivågruppen för Lissabonstrategin med Wim Kok som ordförande står avslutningsvis att det otillfredsställande resultatet av strategin främst beror på **bristande politisk vilja** och att agendan är för överlastad, koordinationen dålig och att prioriteringarna varit motstridiga⁽⁶⁾.

1.8 Vid Europeiska rådet i Bryssel den 4–5 november 2004 underströk kommissionens ordförande att Kok-rapporten är en realistisk men oroande bedömning av de framsteg som noterats och visar att vi nu måste agera för att hämta in den tid som förlorats⁽⁷⁾. Han framhöll särskilt behovet av att i högre grad inrikta sig på prioriteringarna, bevaka framstegen och ta ansvar för att följa upp dessa⁽⁸⁾. Också kommittén har uttalat sig om samma fråga i ett nyligen antaget yttrande⁽⁹⁾.

1.9 Vid omstruktureringen av Lissabonstrategins prioriteringar borde man enligt kommittén se industridistriktet och deras utveckling som en av huvudfaktorerna när det gäller att skapa ny kunskap och framför allt nya och bättre arbetstillfällen. För att nå dit måste man utnyttja de goda möjligheter som erbjuds via nätverken, som kan generera olika typer av interaktion mellan forskningens kodifierade kunskap och den "tysta kunskap"⁽¹⁰⁾ som genomsyrar och blir en del av produktions- och distributionssystemen.

1.10 **Främjandet av insatser på lokal nivå och kapaciteten att knyta samman dem i nätverk för att genomföra Lissabonstrategin** är avgörande dels för att stimulera inrättandet av innovativa företag inom hela EU, framför allt i de nya medlemsstaterna, dels för att öka möjligheterna till möten och samarbete i en anda av ökad ekonomisk och social sammanhållning.

1.11 De nya "öppna teknikdistrikten" gör det möjligt att integrera och knyta samman i nätverk alla aktörer som är verk-samma inom ett bestämt område med aktörer inom andra områden.

⁽⁶⁾ *Facing the challenge*, Wim Koks rapport om Lissabonstrategin som lades fram för kommissionen den 3 november 2004 och för Europeiska rådet i Bryssel den 4–5 november 2004 (föreligger ej på svenska).

⁽⁷⁾ "It provides a realistic, but worrying, assessment of progress. It shows that **we must act now** to make up for lost time". Anförande av kommissionens ordförande vid Europeiska rådet i Bryssel den 4–5 november.

⁽⁸⁾ We will **need to refocus priorities**, measure progress and assume greater responsibility for following them through, se föregående fotnot.

⁽⁹⁾ EUT C 120, 20.5.2005, föredragande Bruno Vever, Ernst Erik Ehnmark och John Simpson.

⁽¹⁰⁾ R. Nelson och S.G. Winter (1982) "An evolutionary theory of economic change". "Tyst kunskap" är till skillnad mot information eller "kodifierad kunskap" inte formaliserad och kan bara överföras genom social interaktion.

1.12 Rent konkret har de europeiska näten för öppna teknikdistrikt visat sig viktiga för att uppnå följande mål:

- Högre kvalitet på arbetstillfällena, och därmed en "mänsklig tillväxt" i arbetet tack vare ökat ansvar, större engagemang och en ny kulturell mognad.
- Spridning av teknik och kunnande och snabbare utnyttjande av relaterade innovativa tillämpningar med sikte på marknadsframgångar.
- Bättre och mer kvalificerad sysselsättning och incitament till att skapa nya och diversifierade yrkesprofiler.
- Ökad medvetenhet vad gäller att bevara och skydda miljön och den närmiljö där distriktet är verksam samt kartläggning av mer lämpliga metoder för att uppnå social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.
- Ökad ekonomisk och social sammanhållning och bättre förvaltning av området. Syftet är att kodifiera gemensamma regler och språkbruk och nå fram till ett samhälle som utvecklas i ett ständigt kretslopp av gemensamt lärande.
- Befästande och utveckling av permanenta nät för kommunikation och praktiskt samarbete som förbinder företag, arbetstagare, uppfinnare, kommuner, offentliga och privata institutioner, finans-, universitets- och utbildningskretsar, kommersiella system och marknadsföringssystem och många andra aktörer inom regional utveckling.
- Främjande av ungdomars företagande och vilja att satsa på självständiga initiativ.
- Harmonisk och konkurrenskraftig utveckling av industri- och distributionsnätet i det utvidgade EU och påskyndande av dess fulla integration i en ny stor inre marknad.

1.13 Med dagens ökande globalisering av världsekonomin får **framväxten av det kunskapsbaserade EU** betydande återverkningar på såväl de nationella, regionala och lokala förhållandena som på den internationella jämvikten. Det kan handla om snabbt förvärv och snabb tillämpning av ny teknik, internationell rekrytering av kvalificerade mänskliga resurser och slutligen möjlighet att på ett decentraliserat sätt strukturera upp produktions- och distributionsprocessen samtidigt som den får förbli sammanhållen, flexibel och av hög kvalitet.

1.14 Vad gäller produktionsekonomin och särskilt distriktens ekonomi har **globaliseringen**, och den **nätverksteknik** som vuxit fram och utvecklats nästan samtidigt, medfört förändringar på kort, medellång och lång sikt.

1.15 De nuvarande distriktet har visat prov på **öppenhet** mot nya marknader och ställt sig bakom de senaste politiska

förändringarna, som bland annat lett till alltmer frekventa omlokaliseringar av tillverkningen, vilka gynnats av de särskilda miljömässiga förhållandena i vissa länder och backats upp av den ökade datoriseringen.

1.16 I genomsnitt är hälften av EU-distriktens produktion avsedd för utlandet. Distriktens industristruktur är således redan internationellt inriktad, och siktet vad gäller försäljningen är i allt större utsträckning inställt på den internationella marknaden.

1.17 Det är nu dags att ta steget från internationaliseringsfasen till globaliseringsfasen:

- **Globaliseringsprocessen** måste utöver tillverkningens avsättning på de utländska marknaderna inbegripa de olika **faserna i tillverkningsprocessen**.
- För att främja produkternas marknadsgenomslag samt eventuella partnerskap måste **systemet för att inhämta information stärkas** på inarbetade och nya marknader med tanke på möjliga utländska partner och nya områden utanför dagens gränser.
- De utländska marknaderna måste diversifieras både vad gäller tillverkningsplatser och försäljningsplatser genom att upprätta **strategier för nätverksaktiviteter och affärsamverkan**, med målet att involvera andra operativa områden och deras specifika egenskaper. Detta skall ske inte bara utifrån ett affärsperspektiv utan också, och framför allt, med sikte på källor till innovation, forskning, nya projekt och idéer och genom att ständigt beakta de industriella, finansiella, organisatoriska och utbildningsrelaterade aspekterna.
- Det är viktigt att **så långt som möjligt utnyttja den kulturella identiteten** hos de enskilda områdena så att man drar maximal nytta av deras integration och deltagande i det europeiska nätverket.
- För att kunna möta de utmaningar som konkurrensen medför är det ett absolut krav att satsa på livslångt lärande och nya yrkesfärdigheter ⁽¹⁾.

1.18 Uttänjningen av de geografiska gränserna, som drivits på av de ekonomiska fördelarna och som gjorts möjlig tack vare tekniken, har löst upp de band som den geografiska närheten utgör och som ursprungligen kännetecknade industridistriktet och utgjorde dess styrka. Detta har lett till att det dykt upp ledarföretag, vars marknadsinriktning, både vad gäller avsättning och leveranser, har övergått från ett territoriellt till ett virtuellt tänkande, som i huvudsak bygger på ekonomiska fördelar.

⁽¹⁾ Se KOM(2004) 474 slutlig av den 14 juli 2004 och EESK:s yttrande SOC/176, föredragande Christoforos Koryfidis.

1.19 De europeiska **industridistrikten** tilldrar sig för närvarande särskild uppmärksamhet beroende på att de just nu genomgår en mycket känslig fas. De måste nämligen handskas med **två olika slags problem**:

- Öppningen mot och konkurrensen från nya marknader (av vilka de asiatiska länderna är de försätligaste).
- Kravet på omorganisation och förnyelse av kontakterna mellan företagen, bland annat med stöd av ny teknik och den nya tysta eller kodifierade kunskapen.

1.20 Den **nya utformningen av konkurrenskraftiga modeller på den globala marknaden** kräver omfattande förändringar. De nya integrerade plattformarna och nätverken måste ta itu med frågor som forskning och innovation, projektering av nya produkter och produktionsprocesser, hantering av ny mer kvalificerad personal och nya material, PR och marknadsföring, ekonomi och krediter, logistik och marknadsbevakning samt kundservice.

1.21 På **internationell nivå** är det på **den nordamerikanska kontinenten** som industridistriktet och -klustren fått mest spridning. Där har dessa fenomen spritt sig från Stilla-havskusten till östkusten, via *Silicon Valley*, *San Diego Industrial Clusters* och *Route 128*. I **Latinamerika**, där distriktet uppvisar stora skillnader i industriell utveckling, återfinns de i Mexiko (*Guadalajara Cluster*), Brasilien (*Sinos Valley*) och Uruguay (*Meat Cluster*). I **Asien** finns viktiga exempel i Indien (*Agra Cluster*, *Tiruppur Cluster*, *Ludhiana Cluster*), Pakistan (*Sialkot Cluster*), Sydkorea (*Consumer Microelectronics Assembly Cluster*) och Indonesien (*Central Java Cluster*). Företeelsen har nått ända till **Afrika**, där några distrikt också återfinns i ett antal länder söder om Sahara.

1.22 Förutom i Italien, där klustren numera kan räknas i flera tiotal, finns de viktigaste **europeiska** exemplen i Frankrike. Därför bildades där 1998 samarbetsorganisationen för *Districts Industriels Français*. I Tyskland har klustren resulterat i över 50 s.k. *Raumordnungsregionen* och i det särskilt viktiga initiativet i *Baden-Württemberg*. Av särskild betydelse är även de brittiska exemplen (t.ex. *Cambridge High-Tech Cluster*, *Motor Sport Cluster* i Birmingham samt erfarenheterna från Skottland och andra regioner). I Skandinavien har ett stort antal positiva exempel vuxit fram. De utmärks av den betydelse som lärandet har som grundförutsättning för utvecklingen, som underlättas av den geografiska närheten. I de nya medlemsstaterna återfinns viktiga regionala exempel i länder som Tjeckien, Ungern, Polen, Slovenien, Malta och de baltiska staterna.

2. Definitioner och olösta problem

2.1 Det är inte lätt att ge en **entydig definition** av distrikt som är så varierande, dynamiska och diversifierade på global nivå.

2.2 I allmänhet kan industridistriktet definieras som **homogena lokala produktionssystem som utmärks av en stark**

koncentration av industriföretag, av företrädesvis små eller medelstora företag och av en hög grad av specialisering i tillverkningen.

2.3 I slutrapporten från expertgruppen vid Europeiska kommissionens GD Näringsliv om *Enterprise Clusters and Networks* ⁽¹²⁾ definieras distriktet som

"groups of independent companies and associated institutions that are:

- **collaborating and competing,**
- **geographically concentrated in one or several regions, even though the cluster may have global extensions,**
- **specialized in a particular field, linked by common technologies and skills,**
- **either science-based or traditional,**
- **clusters can be either institutionalized (they have a proper cluster manager) or non-institutionalized**
- **the cluster has a positive influence on: innovation and competitiveness; skill formation and information; growth and long-term business dynamics."**

2.3.1 Under de senaste decennierna har de distrikt som bildats för att i områden med bestämda ekonomiska egenskaper främja uppkomsten och utvecklingen av produktion inom industri- och tjänstesektorerna **utvecklats på ett mycket autonomt sätt**. Deras verksamhet har koncentrerats på specifika sektorer, där de har skaffat sig och utvecklat särskilt stora konkurrensfördelar. Kravet på att leva upp till ständigt strängare kvalitets- och säkerhetsnormer har därefter förmått företagen inom distriktet att inrikta sig på alltmer specialiserade marknadsnicher, vilket framgår av den mycket höga kvaliteten på deras produkter.

2.4 **Distriktet** är inte bara företagssammanslutningar som kan vara specialiserade och belägna inom ett särskilt område, de är också **företagsgrupper som spelar ett lagspel**. Inom dessa grupper samarbetar man kring och konkurrerar om samma projekt, medan det område där de är lokaliserade inte bara utgör en ram inom vilken företagen verkar och producerar, utan också är en verklig infrastruktur för social, ekonomisk och produktionscyklisk integration; kort sagt en plats där tillverkningstraditioner och praktiskt kunnande lagras.

⁽¹²⁾ Se Europeiska kommissionen, GD Näringsliv, The MAP project 2002, *Final report of the expert group on enterprise clusters and networks* (slutrapport från expertgruppen för industridistrikt och företagsnätverk), s. 9 (föreligger ej på svenska).

"Grupper av oberoende företag och associerade institutioner som samarbetar och konkurrerar sinsemellan, är geografiskt koncentrerade i en eller flera regioner, men som också kan ha global utbredning, är specialiserade inom en särskild sektor och förenade av gemensam teknik och kompetens, har en vetenskaplig grund eller är av traditionell art, Industridistriktet kan vara institutionaliserade (och således ha en egen förvaltare) eller icke-institutionaliserade. Industridistriktet har en positiv effekt på innovation och konkurrenskraft, förvärv av kompetens och information, tillväxt och långsiktig företagsdynamik."

2.5 Den **allt snabbare** informationsöverföringen och möjligheten att på kort tid få en överblick av hela utbudet har varit till hjälp men också tvingat företagen att anpassa sig. **Jämvikten inom klustren har rubbats.** De **nya tekniska modeller** som har uppstått och fått fäste har involverat hela tillverkningsorganisationen med återverkningar på yrkesprofiler, arbetsorganisation, satsningar på arbetstagare och tillväxtområden.

2.6 Distrikten är i allt större utsträckning förbundna och integrerade med **specialiserade servicecentrum, yrkesutbildningsinstitut, universitet, teknikparker och forskningscentrum** inom området. Kvaliteten på den produkt som tillhandahålls, vilket är en ytterst viktig faktor för företagens överlevnad, bygger främst på deras förmåga att förena redan inarbetade tillverkningstraditioner med marknadens krav på nytänkande och specialisering.

2.7 Den **internationaliserade tillverkningen** kräver allt oftare att företagen investerar i transnationella nätverk. Om det nätverk på vilket de har för avsikt att bygga sina konkurrensfördelar går utanför den lokala sfären, måste de små och medelstora företagen precis som de stora multinationella företagen kunna räkna med en lämplig teknisk infrastruktur som gör att de kan dela och vidareutveckla sin kunskap, samt en ansvarstagande och motiverad arbetsstyrka.

2.8 Om den **ökande integrationen av marknaderna** å ena sidan tenderar att straffa de företag som är vana vid att verka på begränsade marknader så erbjuder den å den andra stora möjligheter till nya avsättningsområden, framför allt för de mest dynamiska små och medelstora företagen. De **stora tekniska förändringarna** är inte nödvändigtvis till fördel för de stora företagen. **Nätekonomin** gör att faktorer som geografiska avstånd och tillgång till ett eget distributionsnät blir mindre viktiga, och eliminerar på så sätt några av de traditionella svaga punkterna hos de små och medelstora företagen. Dessa företag måste emellertid fullt ut kunna utnyttja de möjligheter som följer av den tekniska utvecklingen, bland annat med hjälp av stöd- och servicecentrum.

2.9 Tack vare Internet har de geografiska hindren delvis övervunnits. Viktiga faktorer som **snabbt informationsutbyte** eller **kontrollmöjligheter**, som tidigare var beroende av minskade transporttider, säkerställs nu av IT-anslutningen.

2.10 Även om nätet erbjuder långt fler möjligheter och verksamheter lyckas Internet inte ersätta de personliga kontakterna. Kontakten ansikte mot ansikte, som bygger på kunskap och erfarenhet, går för närvarande inte att ersätta. Det **förtroende** som uppstår mellan människor är fortfarande oersättligt, även om nätet delvis har suddat ut geografiska

avstånd genom omstrukturering av distrikten, där företagen i allt större utsträckning använder sig av **aktörer utanför industridistriktet, ofta från olika länder.**

3. Från distrikt till kunskapsbaserade metadistrikt i EU

3.1 De traditionella industridistriktet har allt oftare fått stöd av och ibland ersatts av **metadistrikt**. Dessa kan i motsats till de vanliga distrikten definieras som **integrerade industriplattformar, inom vilka tekniska aktörer expanderar för att ansluta nya centrum för kunskapsbearbetning och tillämpad forskning genom att gå utanför det egna området och utarbeta produktions- och distributionsystem som bygger på gemensamma värderingar och strategier.**

3.2 **Metadistriktet** gör det möjligt att genomföra de olika faserna på avlägsna platser som valts ut utifrån kostnadseffektivitet och lokala möjligheter. Samtidigt behåller de samma produktivitetsnivåer, och särskilt vad gäller tillverkningsindustrin också kompetensgarantin via en process för **lärande genom samverkan** som möjliggör en övergång från ett anpassningsbaserat till ett proaktivt förhållningssätt.

3.3 Genom att utvecklas i riktning mot metadistrikt måste distriktet i allt högre grad bli kunskapslaboratorier. Den politik som krävs för att **placera distriktet i ett globalt sammanhang** måste föras av de offentliga institutionerna, framför allt de lokala och regionala myndigheterna men först och främst av företagen, och måste röra de mänskliga resurserna och innovationsgraden, i en process som säkerställer att högre tjänstemän inom den privata och den offentliga sektorn involveras fullt ut.

3.4 Metadistriktet förbinder främst små, medelstora och stora företag som samverkar sinsemellan och knyter kontakter för samarbete och gemensam verksamhet med de mest avancerade centren för vetenskaplig och teknisk forskning. Drivkrafterna bakom detta är följande:

- Ledande aktörer, dvs. de som kan styra utvecklingen inom sektorn.
- Investeringar för att uppnå höga tekniska nivåer.
- Samarbete mellan företag och mellan företagen och forskningen.
- Arbetstagarnas motivation och utbildning på alla nivåer.

3.5 Ett metadistrikt utmärks i allmänhet av fyra egenskaper:

- **Det spänner över flera sektorer:** Det bygger på en kedje-baserad strategi som innefattar områdena tjänster, forskning och utveckling.

- **Territorialitet:** Territoriell närhet ersätts av nätverkskon-takter och tillvaratagande av partnernas olika kulturella identiteter.
- **Betydelse:** Sektorerna inom metadistriktet är viktiga för ekonomin och kännetecknas av en ansenlig mängd centrum för kunskapsproduktion.
- **Ledarskap:** det finns ledarföretag som kan stå i spetsen för metadistriktet i en miljö med ett stort antal små och medelstora företag.

3.6 Processen för att förstå detta fenomen som syftar till att planera **insatser för metadistriktet** är otvivelaktigt ännu mer intrikat och komplex, inte minst – vilket redan påpekats i samband med definitionen av metadistrikt – för att man på experimentell basis vill välja ut framskjutna produktionsområden med starka befintliga eller potentiella band till forsknings-, produktions- och innovationsvärlden. Det är emellertid svårt att förstå fenomenet eftersom det finns få erfarenheter på området och mycket lite statistik.

3.7 Programplaneringen bör omfatta alla faktorer som krävs för att göra en bättre analys av **metadistriktets egenskaper**:

- Kartläggning och kvantifiering av de **traditionella aktörerna**: företag som är verksamma inom specialiserade produktionssektorer, inom tillverkning av råvaror och mellanprodukter, maskinutrustning och produktionsinriktade tjänster; sektorns olika komponenter; kartläggning av de främsta specialiseringarna för varje sektor; modeller för tekniköverföring mellan företagen.
- Kartläggning och kvantifiering av de **nya aktörerna i systemet**: universitet, centrum för vetenskaplig forskning, tekniktjänster till företag, information och marknadsföring, kartläggning av ledande aktörer, kontakter och samverkan med produktionskedjan, modeller för tekniköverföring och tekniskt samarbete.
- **Benchmarkingstudier på nationell och internationell nivå** med följande syfte: kartläggning av liknande produktionsmiljöer, utvärdering av deras respektive makrodynamik, utvärdering av utvecklingsstrategier som i specifika sammanhang används inom offentlig förvaltning samt relationerna mellan offentliga och privata sektorn och mellan universitet, forskningscentrum och företag.
- Utvärdering av **konkurrenskraften hos sektorerna inom metadistriktet och systemets möjligheter**: SWOT-analyser av metadistrikt med särskild tonvikt på svaga punkter och risker.

- Framtagande av **riktlinjer för insatser**: politik och insatser för forskning, investering, internationalisering och konkurrenskraft på utländska marknader.

- Graden av utbildning och engagemang hos arbetstagare på olika nivåer inom distriktet.

3.8 Övergången från ett kunskapsstyrt system innebär också stora **problem vad gäller styresformer**:

- Distriktets utveckling mot ett öppet nätverk, dvs. ett lokalt nätverk som är integrerat i globala nätverk för produktion och för spridning och utnyttjande av kunskap, medför att företagen inom distriktet övergår från det gamla systemet med **produktionsbaserad arbetsfördelning**, vilket hittills fungerat framgångsrikt, till ett nytt **kunskapsinriktat system som omfattar samtliga aktörer, inklusive högre tjänstemän inom den privata och den offentliga sektorn, på alla nivåer**. Medan det första systemet fokuserar på förmågan att styra tillverkningens konkreta processer är det andra systemets viktigaste tillgång **förmågan att hantera globala informationsflöden**, kommunicera via ett vetenskapligt-tekniskt språk och **styra komplicerade organisationsmodeller**, allt mot bakgrund av distriktens inneboende behov av återinvestering i **fortbildning och strukturerad kunskap**.

- De centrala interaktiva processerna är **samarbets- och förtroendekontakter mellan företagen i distriktet och mellan företagare och anställda** samt den pluralistiska organisationen av produktionsprocessen och samarbetet mellan företagen samt med lokala och regionala myndigheter. Huvudingrediensen är värdet av begreppet **socialt kapital inom systemet för distriktsgrupperingar** ⁽¹³⁾ samt det sätt på vilket de politiska insatserna svarar mot den gradvisa utbredningen av detta sociala kapital och söndervittringen av det livskraftiga och dynamiska systemet för lokal samverkan.

- Distriktet rymmer ett kalejdoskop av ambitioner och frustrationer, av konkurrens-, tävlings- och samarbetsformer som utmärker hela **samhället**. Det är utformat så att negativa metoder skall bestraffas och sådana som gagnar distriktets utveckling belönas genom utdelning av **tillförlitlighetsbevis**.

3.9 **Nya tjänstestrukturer som tjänar som kognitiva gränssnitt mellan lokala och globala nätverk** tycks bli allt viktigare. Det uppstår nya organ som är inriktade på de lokala företagens krav och på de ursprungliga mekanismerna för konkurrens och samarbete och som skall följa utvecklingen inom produktionen.

⁽¹³⁾ Undersökningar bland arbetstagarna i distriktet utvisar en stark känsla av engagemang och motivation bland arbetstagarna, också på de lägsta nivåerna (Lombardiet, ingressen till lagen om metadistriktet, 2004).

4. Situationen för de amerikanska distrikten och på internationell nivå

4.1 Uppskattningsvis fanns det i Nordamerika redan i mitten av 1990-talet ca 380 distrikt eller kluster inom ett brett spektrum av tillverkningssektorer och tjänster som representerade 67 % av den aktiva befolkningen och 61 % av den amerikanska produktionen⁽¹⁴⁾. Många av dessa distrikt kom till i samband med kriser i den regionala produktionen, som i fallet med San Diegoklustret i Kalifornien, vilket var en följd av omstruktureringen av försvarssektorn. De har dragit nytta av den framträdande roll som statliga och lokala förvaltningar spelade genom att sätta igång en process som sedan tagits upp av den privata sektorn. I Arizona har t.ex. en delstatskommision lanserat ett initiativ vid de lokala universiteten för kartläggning av distrikten i området, som grupperar de viktigaste aktörerna inom den privata sektorn och främjar etableringen av strukturer i distrikten för att utvärdera och ta itu med de enskilda distriktens problem och möjligheter. Liknande initiativ har lanserats i andra amerikanska delstater som New York, Minnesota, Oklahoma och Oregon.

4.2 I Kanada har den federala regeringen i sin innovationsstrategi fokuserat på att skapa och utveckla internationellt erkända kunskapsbaserade industridistrikt. Detta möjliggjordes tack vare en undersökning från de största federala organens (*Granting Agencies*) sida av de forskningsinvesteringar som gjorts i 27 regioner eller städer i landet. Den kanadensiska innovationsstrategin har som ett prioriterat mål för den federala innovationspolitiken satt upp utvecklingen av minst tio internationellt erkända teknikkuster senast 2010. I Kanada är det tämligen vanligt att stora forskningsinstitut, ofta ett universitet, ingår i industridistriktet⁽¹⁵⁾.

4.3 I Asien och Latinamerika är erfarenheterna mycket varierande. Industridistrikt förekommer också i Indien och Kina. Pressen från de nya konkurrensen från handelns avreglering och globaliseringen har i Pakistan förstärkt tendensen att samarbeta med industrisammanslutningar och de tjänster som de tillhandahåller för att uppfylla internationellt erkända krav på kvalitetssäkring. I Brasilien och Mexiko har distriktet tvingats hävda sig i en internationell priskonkurrens till följd av att kinesiska produkter fått ett starkt fäste på den nordamerikanska marknaden. Denna konkurrens har dels lett till en ökad vertikal integration, dels till en differentiering inom själva distriktet.

4.4 I Nya Zeeland har den lokala förvaltningen tagit olika initiativ för att stödja industridistriktet. I Australien däremot har man särskilt på initiativ av de lokala myndigheterna i Adelaide, Cairns och Hunter Valley gjort nerifrån-och-upp-insatser där man kartlagt företagsgrupper och skapat en dynamik mellan dessa vad gäller deras olika behov. I vissa fall har man

lyckats utverka statliga medel till studier, samråd och sekreterariatstjänster.

5. Det nuvarande läget och befintliga instrument i EU

5.1 Hittills har industripolitiken i allmänhet karaktäriserats av sektorsinriktade strategier och åtgärder, men i många regioner i Europa har man numera även börjat beakta territoriella aspekter, i syfte att främja sådana faktorer som har bidragit till framgångarna med beteckningen "Made in ..." i hela världen. Många gånger har de lokala produktionssystemen emellertid stött på svårigheter när det gäller att finna adekvata lösningar ur ett organisatoriskt perspektiv eller ett företagsledningsperspektiv. Detta har banat väg för nya typer av stöd, som inte bara är inriktade på enskilda företag utan på de territoriella systemet som helhet.

5.2 De lokala myndigheterna har tillsammans med universitet, forskningsinstitut, företagareföreningar och kreditinstitut åtagit sig att stödja insatser som syftar till innovationsspridning, förbättrad kvalitet, ökad försäljning av lokala produkter och slutligen till nya systeminriktade projekt som inriktas på företagsrelationer.

5.3 Industridistriktet, som nu har erkänts juridiskt i flera europeiska länder (till exempel i Italien genom lag 317/1991), betraktas allmänt som en påtaglig framgång för flera ekonomier, och i synnerhet för den italienska. Det är dock inte lätt att åstadkomma en exakt avgränsning av dessa distrikt. I själva verket överensstämmer de definitioner som gjorts av olika institutionella organ varken med avseende på antal eller på sektorspecialisering.

5.4 Lanseringen av dessa distrikt har varit föremål för initiativ på regional nivå i Italien (särskilt i Piemonte, Lombardiet, Veneto, Emilia Romagna och Toscana), i Spanien (framför allt i Katalonien och Valencia) och i Tyskland (jfr initiativen BioRegio, Exist och InnoRegio). I Frankrike har DATAR⁽¹⁶⁾, en departementsövergripande enhet knuten till premiärministern, utarbetat särskilda strategier till stöd för utveckling av lokala produktionssystem, vilka har anslutit sig till de franska industridistriktens samarbetsorganisation. Även i Skottland, Wales och Nordirland kan man hitta ett antal liknande exempel på industridistrikt.

5.5 Också de nordiska länderna har utvecklat egna strategier i fråga om industridistrikt. Det är till exempel fallet i Danmark, där industridistriktmodellen har haft betydande effekter på landets ekonomiska politik, och i Finland, där lanseringen av distriktet har påverkat inte bara den ekonomiska politiken utan också strategierna för vetenskaplig forskning, teknik och utbildning.

⁽¹⁴⁾ Se OECD "Fostering Entrepreneurship as a Driver of Growth in a Global Economy" 2004 – 2:a ministerkonferensen om små och medelstora företag, Istanbul 3–5 juni 2004.

⁽¹⁵⁾ Se Canada Foundation for innovation - J. Adam. "Research funding: key to clusters", 2003.

⁽¹⁶⁾ DATAR: Delegationen för fysisk planering och regionala insatser (Délégation à l'aménagement du territoire et à l'action régionale).

5.6 I de nya medlemsstaterna har man med början år 2000–2001 arbetat med olika program för utveckling av industridistriktet. I Tjeckien har man exempelvis lanserat programmet "Samarbete", medan man i Ungern har infört programmet NFT-GVOP till stöd för utveckling av industriparker⁽¹⁷⁾, ett program som skapats av en frivilligorganisation⁽¹⁸⁾, nämligen samman slutningen för industriparker. I Ungern finns i dag 165 industriparker, som svarar för 18 % av sysselsättningen inom industrin och 28 % av industriexporten. Under perioden 1997–2003 har 46 182 000 euro⁽¹⁹⁾ investerats i de ungerska industriparkerna. Programmet PGK⁽²⁰⁾ utvecklades i regionen Västra Transdanubien, och småföretagsprogrammet SME Clustering/Networking i Polen. I Slovenien lanserade man år 2001 ett treårigt program för utveckling av industridistriktet. Detta program omfattade mer än 500 företag och 50 olika institutioner. Ytterligare 130 pilotprojekt och andra försök på detta område pågår för närvarande i de baltiska länderna. De lokala myndigheterna på Malta har utarbetat en strategi till stöd för nyckeldistrikt inom bland annat hälso- och sjukvård, oceanografi, informationsteknik, luftfartssektorn och tjänstesektorn. Även i kandidatländerna har man samlat betydande erfarenheter, till exempel i Timisoara-distriktet i Rumänien. Inom ramen för Phareprogrammets kapitel om kapacitetsuppbyggnad för snabbare tillväxt inom småföretagssektorn i Bulgarien har fem potentiella industridistrikt identifierats. För att främja deras fortsatta utveckling har ekonomiministeriet inrättat en nationell myndighet med särskilt ansvar för detta.

5.7 I Nederländerna har industridistriktskonceptet integrerats direkt i regeringens politik och program. I Österrike har man lanserat särskilda strategier i syfte att förstärka banden mellan forskningsinstitut och den privata sektorn, minska de lagstiftningsmässiga och administrativa hindren för innovation, stödja särskilda industridistrikt och skapa nya kompetenscentrum.

5.8 En politik till förmån för industridistriktet förutsätter dessutom ett integrerat och systematiskt angreppssätt som tar hänsyn till banden mellan företagen, mellan olika industrisektorer samt mellan företag, institutioner och lokala myndigheter. I en sådan modell **bör den privata sektorn fungera som motor för initiativen, medan den offentliga sektorn bör spela en underlättande roll som katalysator.**

5.9 Systemet med industridistrikt ger upphov till olika fenomen såsom **horisontell integration mellan företagen**, som sträcker sig från relationen mellan primära led och underleverantörer via branschen som helhet till utläggning på entreprenad. Denna integration gör det möjligt att upprätthålla en **hög grad av flexibilitet**, men också att genom integrerad produktion uppnå stordriftsfördelar som är typiska för storföretag. Genom att bryta ner de olika delarna av produktionsprocessen i den sektor där de är verksamma kan industridistriktet självständigt täcka in alla faser i produktionskedjan, vilket

⁽¹⁷⁾ Med en yta på minst 25 000 kvadratmeter och med ett förvaltningsbolag som arbetar med infrastrukturer och företagssamordning. Den offentliga sektorn och den privata sektorn bidrar gemensamt till industriparkernas verksamhet. Tyvärr saknas dock stöd från banker och finansinstitut.

⁽¹⁸⁾ En NGO (icke-statlig organisation).

⁽¹⁹⁾ Källa: János Tóth, ledamot av EESK.

⁽²⁰⁾ PGK: Pannon Gazdasági Kezdeményezés (pannoniskt ekonomiskt initiativ).

medger en flexibel hantering av produktionskostnaderna och en bättre anpassning till marknadens krav.

5.10 De framgångar som industridistriktets produkter har haft på de internationella marknaderna är också resultatet av en hög **innovationskapacitet och en ständig strävan efter att förbättra produkterna**. Detta underlättas av konkurrensen mellan företagen och av **samverkan med lokala universitet eller forskningsinstitut**. Till följd av dessa samverkansvinster har även sektorer som allmänt anses vara mindre utvecklade ur teknisk synvinkel, till exempel textil- och beklädnadsbranschen, blivit mer konkurrenskraftiga på internationell nivå.

5.11 Hittills har de faktorer som beaktats när man skall fastställa **indikatorer** för industridistriktet också omfattat företagstäthet, sektorsspecialisering och andelen anställda inom tillverkningssektorn. Därför har det alltid varit en fråga om kvantitativa värden, i linje med målsättningen att kunna fatta beslut på objektiv grund. Man måste emellertid också beakta faktorer som ekonomisk profil, produktinnovationer, företagens övergripande strategier och – viktigast av allt – inslaget av nätverk. Den senare faktorn är av avgörande betydelse både när det gäller att fastställa distriktsstrukturens ursprung och för att kartlägga "metadistriktets" starka sidor i framtiden, i syfte att upprätta nära förbindelser mellan näringslivet och forskningen.

5.12 **På EU-nivå** skulle ett antal olika initiativ kunna bidra till att utveckla europeiska "teknikdistrikt". Det **återstår dock att utforma en integrerad politik** i egentlig mening för att främja innovativa "distriktsnätverk". Detta ligger i linje med den nystart för Lissabonstrategin som Europeiska rådet förordade den 4–5 november 2004, samt med åtagandet att snarast möjligt integrera den ekonomiska och sociala strukturen hos små och medelstora företag från gamla och nya medlemsstater i den utvidgade inre marknaden.

5.13 I EU-15 har man utvecklat **en rad gemenskapsinstrument** som kan användas för att främja utvecklingen och skapandet av kunskapsbaserade distriktsnätverk. Dessa instrument sorterar huvudsakligen under regionalpolitiken, forsknings- och utvecklingspolitiken, företags- och innovationspolitiken, utbildningspolitiken samt politiken för informationssamhället.

5.13.1 **Regionalpolitik** – Betydande finansiella anslag har gjort det möjligt för forsknings- och innovationspolitiken inom ramen för strukturfonderna att ge den regionala utvecklingen en rejäl skjuts framåt, med hjälp av innovativa åtgärder under artikel 10 i ERUF, av RIS-programmen (regionala innovationsstrategier) och av gemenskapsinitiativ som Interreg III-C. Samtidigt erbjuder Europeiska investeringsfonden och Europeiska investeringsbanken det så kallade tillväxtinitiativet som en möjlighet för småföretagen att upprätta innovativa nätverk.

5.13.2 Europeisk FoU-politik – Sjätte ramprogrammet för forskning och utveckling 2002–2006 är en viktig stödresurs för kunskapsbaserade industridistrikt, särskilt när det gäller

- nya instrument, integrerade projekt och expertnätverk för att uppfylla målen i de övergripande tematiska prioriteringarna för små och medelstora företag,
- insatsområdet "forskning och innovationer",
- Marie Curie-stipendier för företagen i enlighet med andra särskilda programmet,
- samordningsplanen ERA-NET,
- åtgärden "Beslutsfattande och vetenskaplig rådgivning", med inriktning på teknisk framtidsforskning.

5.13.3 Handlingsplanen "Mer forskning för Europa – Mot tre procent av BNP" innehåller en rad nya åtgärder på nationell nivå och EU-nivå. Vidare kommer det att bli möjligt att utveckla initiativ till stöd för Europas kunskapsbaserade distriktsnät även när det gäller tillämpningstjänster i Galileoprogrammet för radionavigering och satellitbaserad positionsbestämning.

Nya rapporter på området, framför allt med avseende på de små och medelstora företagens medverkan, visar dock på stora svårigheter att få tillträde till programmet. Det gäller i synnerhet i de nya medlemsstaterna ⁽²¹⁾.

5.13.4 Företagspolitik – Följande bör noteras med avseende på företags- och innovationspolitiken:

- Programmet Innovation och små och medelstora företag.
- RITTS-programmet (Regional Innovation and Technology Transfer Strategies).
- TRIP-projekten (mellanregionala innovationsprojekt).
- Pilotåtgärden PAXIS för skapande och utveckling av nätverk för innovativa företag, samt andra pågående pilotåtgärder till stöd för utveckling av sektorsnätverk och industridistrikt.
- Nätverket av euroinfocenter.

5.13.5 Intressanta initiativ från GD Företag innefattar åtgärder för utveckling av distriktsnätverk och det arbete som utförts via IDABC-programmet till stöd för företag och företagsnätverk. De initiativ som är inriktade på samarbete mellan

industridistrikt med avseende på EMS-EMAS-certifiering (miljöstyrning och miljöredovisning), och som finansieras på regional nivå, är av särskilt intresse i anslutning till detta, tillsammans med gemensamma åtgärder för hållbar utveckling som administreras av GD Miljö.

5.13.6 Politiken för informationssamhället – Under programmet eEurope 2005, framför allt inom initiativen eGovernment, eBusiness, eProcurement, bredbandsnätverken, eInclusion och Go Digital, finns en stor potential för projekt till stöd för distriktsnätverken.

5.13.7 Utbildningspolitiken – Olika åtgärder under programmen Sokrates och Leonardo kan användas för att främja utbildning med inriktning på de kunskapsbaserade nätverken. Initiativ kan också planeras under programmen eLearning och eEurope 2005.

6. Mot en ny strategi för EU:s politik med avseende på de kunskapsbaserade distrikten

6.1 Vid sitt vårmöte 2004 betonade Europeiska rådet att "de åtgärder som vidtagits på EU-nivå bara är en del av arbetet på Lissabonstrategin, och att många reformer och investeringar som är medlemsstaternas ansvar återstår" ⁽²²⁾. Detta bekräftades av Europeiska rådet den 4–5 november 2004, samtidigt med att Wim Kok lade fram sin rapport ⁽²³⁾.

6.2 De viktigaste utmaningarna delas upp i tre grundläggande strategiska tillväxtområden:

6.2.1 Att utveckla "intelligenta" transnationella nät: Detta skall bland annat ske med hjälp av gemenskapsinitiativet för tillväxt, varvid investeringar i forskning, innovationer och livslångt lärande skall prioriteras. Andra viktiga inslag är urval och utformning av nya yrkesprofiler, med bättre tillgång till nätverksinstrument för samarbete i enlighet med sjätte ramprogrammet.

6.2.2 Att förstärka företagens konkurrenskraft på den globala marknaden och att uppnå en mer långsiktigt hållbar miljö: Detta skall bland annat uppnås genom att utveckla de bredbandskommunikationer och höghastighetsnät som krävs för forskning och innovationer (GEANT), samt genom att använda nya tillämpningar inom programmet Galileo och genom initiativ inom ramen för programmet eEurope 2005.

⁽²¹⁾ Se Cordis, pressmeddelandet "EU vill öka småföretagens deltagande i sjätte ramprogrammet" (14.1.2005). Se även Europeiska kommissionens femårsutvärdering av forskning och utveckling (17.1.2005).

⁽²²⁾ "Rapport från kommissionen till Europeiska rådets vårmöte: Genomförande av Lissabonstrategin – Reformerna för det utvidgade EU" (KOM(2004) 29 slutlig, 20.2.2004).

⁽²³⁾ Se fotnot 2.

6.2.3 Förstärkning av den så kallade grannskapspolitiken ⁽²⁴⁾ i ett utvidgat Europa: Detta skall ge upphov till mer systematiska och varaktiga samordningsvinster i relationerna med grannarna i det nya Europa, med perspektivet att skapa ett område med välbefinnande och säkerhet och att införa samarbetsmekanismer för känsliga frågor, såsom hantering av de gemensamma gränserna och av flyktingströmmarna samt kampen mot den organiserade brottsligheten.

6.3 I alla EU-länder, och framför allt i de nya medlemsstaterna, finns en ökad medvetenhet om vikten av distriktsnät och industrikuster när det gäller att stärka konkurrenskraften och produktiviteten, förbättra sysselsättningspolitiken, öka arbetstillfällenas kvalitet och främja utvecklingen av små och medelstora företag.

6.4 Enligt kommittén är det nödvändigt att även på unionsnivå utveckla en integrerad politik för en **uropeisk plattform** till stöd för nya europeiska nätverk och "kunskapsbaserade metadistrikt".

6.5 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén är övertygad om att de nya kunskapsbaserade metadistrikten utgör ett veritabelt framgångsinstrument, som för det första kan ge små och medelstora företag bättre tillgång till hög kompetens, moderna gemensamma tjänster och nya kunskapsinfrastrukturer, och för det andra kan förbättra företagens ledningsfunktion och göra arbetskraften mer medveten och mogen.

6.6 Enligt kommitténs uppfattning kan inrättandet av en **uropeisk distriktsplattform** skapa ramförutsättningar för samstämmighet, öppenhet och lättillgänglighet, något som såväl de små och medelstora företagen som de gamla och nya medlemsstaterna behöver. Det gäller också kandidatländerna och EU:s närområden.

6.7 En sådan **uropeisk distriktsplattform** bör kunna samordna de många politikområden som olika generaldirektorat ansvarar för samt de instrument och gemenskapsåtgärder som för närvarande finns disponibla.

6.8 Denna plattform bör också förses med tillräckliga finansiella medel för att man skall uppnå den "kritiska massa" som behövs för att stötta unionens insatser. De samordnade åtgärderna inom plattformen inom ramen för Lissabonstrategin kan utan tvivel bidra till småföretagens utveckling. Dessa företag är särskilt väl utrustade med intuitivt strategiskt kunnande, och gemenskapens insatser gör det möjligt att kodifiera dessa kunskaper och omvandla dem till gemensamt gods, utöver överföring via europeiska nätverk.

⁽²⁴⁾ Barcelonaprocessen för Medelhavsområdet (från 1995), associerings- och stabiliseringsprocessen för östra Balkanområdet samt samarbets- och partnerskapsavtalen med länderna i Öberoende staters samvälde (t. ex. Ryssland).

6.9 Den europeiska distriktsplattformen bör tillhandahålla en programram för

- nya initiativ för europeiska metadistriktsnät för särskilda industrigrenar i de fall då detta är nödvändigt även för att skapa teknikplattformar, exempelvis inom biokemi, rymdsektorn, textilsektorn samt inom informations- och kommunikationsteknik,
- nya initiativ för en gemensam strategisk vision, i syfte att utforska framtida europeiska möjligheter på områden där nya produkter och processer testas och att på så vis förutse den framtida utvecklingen,
- insatser för strategisk kapacitetsuppbyggnad av distriktsnät i gamla och nya medlemsstater, i kandidatländerna och i länder som gränsar till EU,
- kartläggning av sambandet mellan metadistriktens dimensioner och sysselsättningspolitiken,
- insatser för att förstärka arbetstagarnas kulturella utveckling i distriktsorganisationen,
- utbyte av bästa praxis inom näten, på grundval av harmoniserade bedömnings- och procedurkriterier, i syfte att skapa en solid bakgrund för det europeiska området för forskning och innovation i ett utvidgat EU, samt att på ett tydligt och jämförbart sätt mäta effekter och feedback för att därigenom kunna samla en tillräcklig mängd kodifierade och överförbara kunskaper,
- gemensamma fortbildningsinsatser för distriktens chefer, företagsansvariga och ansvariga för finans- och kredit-system; detta skall genomföras i samarbete med politiska beslutsfattare och ansvariga tjänstemän inom den offentliga sektorn, inklusive högre tjänstemän inom de lokala och regionala myndigheterna som är involverade i utbildningsprocessen,
- Jean Monnet-professorer ⁽²⁵⁾ för de nya kunskapsbaserade distriktsnäten samt europeiska priser för framgångsrika och överförbara exempel inom distrikten,
- ett stipendiesystem riktat till tekniskt kunnig personal inom distrikten, i syfte att finansiera närvaro av forskare och experter inom teknisk marknadsföring och revision.
- en stark kommunikations- och informationsfunktion baserad på en interaktiv portal för kunskapsdistrikten,

⁽²⁵⁾ Med början 1990 och fram till oktober 2003 har GD Utbildning och kultur godkänt cirka 2 500 utbildningsprojekt om europeiska teman, däribland 82 Jean Monnet-centrum, 601 professorer och 1 560 permanenta kurser och moduler. Meddelandena om förslag om projektfinansiering publiceras varje år på http://europa.eu.int/comm/education/programmes/ajm/index_fr.html.

- lättare tillträde till expertis och projekt, med stöd av Gemensamma forskningscentrets olika institut, framför allt Institutet för teknisk framtidsforskning i Sevilla,
- en ny särskild budgetpost för utveckling av de kunskapsbaserade distriktsnäten inom sjunde ramprogrammet för forskning, teknisk utveckling och demonstration,
- ett nytt åtgärdsprogram till stöd för distriktens utveckling, inom ramen för sammanhållningspolitiken för perioden 2007–2013.

7. Avslutande rekommendationer

7.1 I alla mer utvecklade länder pågår en avindustrialisering. I EU svarar tjänstesektorn t.ex. för hela 70 % av BNP (medan industrin svarar för 22 %, byggsektorn för 5 % och jordbruket för 3 %) ⁽²⁶⁾. Men man bör inte underlätta denna process, eftersom en stor del av tjänsternas mervärde riktas till eller härrör från företagen ⁽²⁷⁾: handel och transporter (21,6 %) finansiella tjänster och företagstjänster (27,2 %) och offentlig förvaltning (21,6 %) ⁽²⁸⁾.

7.1.1 En politik som förmår sprida och stödja en kultur som lyfter fram distriktens erfarenheter kan utan tvivel göra det lättare för distrikten i hela den utvidgade unionen att konkurrera med andra länder där arbetskostnaderna i dag är lägre, men där det inte finns någon dialog mellan arbetsmarknadens parter och där normer för hygien och säkerhet på arbetsplatsen har försumrats.

7.1.2 Enligt EESK gäller det att i högre grad utnyttja den konkurrensmarginal som härrör från en både reell och upplevd tillämpning av sociala ansvar i företagen ⁽²⁹⁾. Detta skulle leda till att de verksamma inom produktionskedjan kan producera med en känsla av medvetenhet och värdighet, samt att de kan respektera tidsfrister, fastställa "rättvisa priser" ⁽³⁰⁾ och garantera en kompetent, punktlig och seriös efterköpsservice.

⁽²⁶⁾ Källa: Eurostat – Bruttomervärdesstruktur, 2002.

⁽²⁷⁾ Enligt byrån för ekonomisk analys inbringar varje dollar som spenderas på producerade varor 0,55 dollar i BNP inom tillverkningssektorn och 0,45 dollar i andra sektorer. *Manufacturing in America: A Comprehensive Strategy to Address the Challenges to U.S. Manufacturers*; Department of Commerce, January 2004 (http://www.commerce.gov/DOC_MFG_Report_Complete.pdf) november 2004-MANUFUTURE, Europeiska kommissionen.

⁽²⁸⁾ Källa: Eurostat. Se fotnot 28.

⁽²⁹⁾ Se grönboken om företagens sociala ansvar (KOM(2001) 366 slutlig, 18.7.2001).

⁽³⁰⁾ Begreppet "rättvisa priser" bekräftades med eftertryck av stats- och regeringscheferna i Europeiska rådet i Cardiff 1998: Miljökostnaderna måste återspeglas i produktens pris och får inte belasta kommande generationer! Ett av de snabbaste sätten att integrera miljöhänsynen är att fastställa priser som återspeglar miljökostnaderna för produkter och tjänster samt att använda marknadsinstrument för att uppnå miljömålen på ett positivt sätt.

7.2 Kommittén hoppas att man kan uppbringa medel för att förstärka nätverken mellan de nya distrikten, framför allt i de nya medlemsstaterna, i syfte att stimulera en välinformerad marknadsdriven efterfrågan.

7.3 Ett gradvis minskande stöd bör beviljas (för en period på 3–4 år), med målet att täcka kostnaderna för genomförbarhetsstudier, etablering, nätverksmäklartjänster, miljömässig hållbarhet och testlaboratorier för certifiering.

7.4 Den teknologiska ramen och arbetsmarknadsrelationerna förändras ytterst snabbt och gör det nödvändigt att på kort tid skapa nya yrkesprofiler, med motsvarande krav på insatser för ständig fortbildning ⁽³¹⁾ för

— nätverksmäklare,

— experter på teknisk marknadsföring,

— personer som kan lansera innovationer och främja tekniköverföring,

— metadistriktens chefer.

7.5 Med utgångspunkt i sin egen erfarenhet önskar EESK att man inom ramen för metadistriktet skall organisera kurser som baseras på tekniska innovationer, med deltagande av offentliga och privata aktörer samt representanter för industrin, arbetslivet, universiteten och bankerna. Dessa kurser kan kompletteras med stipendier för praktikutbyte mellan personalen i den offentliga och den privata sektorn, i industrin och i den akademiska världen.

7.6 GD Forskning, som går in för att stödja europeiska erfarenheter i ett globalt sammanhang, bör också öka sitt stöd till mekanismer för lansering, övervakning och uppvärdering av insatserna för teknisk framtidsforskning samt benchmarking mellan distrikten och mellan olika länder, i syfte att kontinuerligt förstärka den kulturella basen och informationsbasen med avseende på de pågående förändringarna samt på instrumenten för att hantera dessa.

7.7 För att underlätta krediter, som alltid är en kritisk faktor i alla medlemsstater, och i synnerhet i de nya medlemsländerna, skulle man kunna organisera ett kontaktcentrum inom Europeiska investeringsfonden ⁽³²⁾. Detta centrum skulle ha till uppgift att med hjälp av de garantiinstrument det förfogar över ge garantier för kapitlexponeringar från de banker, finansinstitut, konsortier och kooperativ som samarbetar med företagen i metadistriktet.

⁽³¹⁾ Se fotnot 11.

⁽³²⁾ Europeiska investeringsfonden (EIF) inrättades 1994 med två mål: att stödja näten och underlätta de små och medelstora företagens tillgång till krediter. EIF:s andelsägare är Europeiska investeringsbanken, Europeiska kommissionen och ett antal europeiska banker. På senare år har EIF:s verksamhet i hög grad karakteriserats av stöd till mikroföretag och små företag.

7.8 De nya kunskapsbaserade distrikten är enligt EESK också en idealisk plats för att experimentera med mer utvecklade former för företagens sociala ansvar. Det kan ske med hjälp av eGovernment och eBusiness samt de nya relationerna ebusiness2business, som är av grundläggande betydelse när det gäller att utveckla distriktsnätverk på transnationell nivå med hjälp av det gemensamma driftskompatibla IDABC-nätverken⁽³³⁾, med nära anknytning till programmet eEurope 2005⁽³⁴⁾.

7.9 Det är också viktigt att kommissionen skapar en lista över gemensam terminologi, som kan användas av alla distrikt som deltar i gemenskapsprogrammen, samt en interaktiv europeisk databank som innefattar alla distrikt, uppdelat på olika sektorer och verksamheter

7.10 Det skulle dessutom vara betydelsefullt om man inom GD Näringsliv kunde skapa ett gemenskapscentrum för samordning och samarbete mellan distrikten och de olika organisationer som är engagerade i arbetet. Detta centrum skulle bland annat kunna ge ut uppdaterade handledningar om bästa praxis, vilka kan spridas på regional nivå.

7.11 Den kultur som ligger till grund för företagens sociala ansvar och ser företaget som en resurs för det allmänna värjer sig mot ökad byråkrati som medför ökade kostnader och minskar intresset för att agera aktivt. Därför ser man också "Slid-initiativet" som ett användbart instrument för att utsträcka erfarenheterna från Slimprogrammet till distrikten⁽³⁵⁾.

⁽³³⁾ EESK:s yttrande CESE 1610/2003, 10.12.2003, föredragande: **Antonello Pezzini**, (EUT C 80, 30.3.2004). "Att arbeta i gränsöverskridande nätverk med hjälp av informationsteknik (IT) har blivit det viktigaste sättet att föra de offentliga förvaltningarna närmare varandra och stödja deras gemensamma arbete för en modern, utvidgad och säker Europeisk union. Studier som utförts av kommissionen visar att investeringar på detta område får positiva effekter på den ekonomiska dynamiken (avkastningen ökar). Ett gemenskapsinitiativ på detta område är IDA-programmet (Interchange of Data between Administrations, informationsutbyte mellan myndigheter), som initierades av kommissionen 1993–1995 med IDA I (1995–1999). Under perioden 1999–2004 anslags 127 miljoner euro i gemenskapsmedel till IDA II. Av dessa anslag användes ungefär 60 procent till sektorsrelaterade projekt av gemensamt intresse och resten till sektorsövergripande åtgärder för att garantera att de transeuropeiska näten blir driftskompatibla och tillgängliga."

⁽³⁴⁾ eEurope 2005: Ett informationssamhälle för alla. Handlingsplan från Europeiska rådet i Sevilla den 21–22 juni 2002, Sammanfattning: "Syftet med denna handlingsplan är att skapa en miljö som är gynnsam för privata investeringar och skapandet av nya arbetstillfällen, att öka produktiviteten, att modernisera de offentliga tjänsterna och att ge alla möjlighet att delta i det globala informations-samhället. Därför syftar eEurope 2005 till att få fram säkra tjänster och tillämpningar och innehåll som bygger på lättillgänglig bredbandsinfrastruktur."

⁽³⁵⁾ Slimprogrammet skapades i början av 1990-talet på initiativ av GD XXIII i syfte att minska de byråkratiska bördor som på den tiden i högre grad än i dag tyngde mikroföretagen och de små företagen. Utifrån erfarenheterna från Slimprogrammet uppstod och utvecklades även programmet Best.

7.12 Det skulle också vara en fördel om man skapade en stödfunktion som kan bidra med råd och hjälp i fråga om intellektuell äganderätt och en rad andra tjänster riktade till distrikten, som i allt högre grad integreras i de europeiska näten och den globala marknaden.

7.13 Det är nödvändigt att underlätta distriktens medverkan i sådana projekt för teknisk utveckling inom ramen för CEN, Cenelec, ETSI och Normapme som inriktas på skedet före själva normeringen och på gemensam normering⁽³⁶⁾.

7.14 Det är viktigt att uppmärksamma industridistriktens villkor och krav i samband med det kommande femte fleråriga programmet för företagande och företagets konkurrenskraft (för perioden 2007–2013)⁽³⁷⁾.

7.15 Enligt EESK:s uppfattning, som bland annat grundar sig på de senaste årens erfarenheter – och framför allt efter Europeiska rådets möten i Lissabon, Barcelona och Sevilla – är det lämpligt att skapa en europeisk plattform för en ständig dialog, som är uppdelad i olika sektorer och verksamheter och där distriktsansvariga samt företrädare för offentliga myndigheter, arbetsmarknadens parter, finanssektorn, forskningscentrum och frivilligorganisationer medverkar.

7.15.1 Kommittén anser att man bör överväga ett erkännande på gemenskapsnivå av de europeiska kunskapsbaserade metadistriktsnäten i syfte att

- underlätta handel inom och utanför inre marknaden,
- göra det möjligt för företag olika länder att slå samman sina resurser,
- ge distriktsprojektet fullvärdig EU-status, så att distrikten får direkt tillträde till unionens program och initiativ,
- genomföra utvärderingar, övervakning och benchmarking av de europeiska distriktsnäten.

7.15.2 I det avseendet är det också lämpligt att med utgångspunkt i det här yttrandet organisera en offentlig hearing med deltagande av industridistrikten och berörda organisationer på olika territoriella nivåer, i syfte att uppmuntra gränsöverskridande samarbete och lyfta fram följande:

- De politiska fördelarna: Utvecklingen av transnationellt ekonomiskt samarbete främjar den europeiska integrationen och konkurrenskraften på de globala marknaderna.

⁽³⁶⁾ Europeiska standardiseringsorganisationen (CEN), Europeiska standardiseringsorganisationen inom elområdet (Cenelec), Europeiska institutet för telekommunikationsstandarder (ETSI) och Normering för små och medelstora företag (Norapme).

⁽³⁷⁾ Se KOM(2004) 781 slutlig, 7.12.2004.

- Fördelarna i form av förenkling: Man kan nå fram till nya former för tillträde till kunskapsresurser, finansiella resurser och produktionsresurser.
- De ekonomiska fördelarna med avseende på konkurrenskraft: De europeiska kunskapsbaserade distrikten skulle kunna satsa på ett europeiskt nätverkskonsortium som kan förfoga över ett europeiskt kvalitetsmärke.
- Fördelarna inom det vidsträckta och intressanta område som offentlig-privata partnerskap utgör: De nya distrikten bör förena privata företagssystem och lokala myndigheter, under förutsättning att de sistnämnda kan spela en betydelsefull roll som aktiv katalysator.
- Fördelarna med avseende på integrationen mellan företag, universitet och forskning, för att på ett systematiskt sätt kunna dra nytta av den nya utvecklingen inom teknik och innovation.

7.15.3 Det europeiska konsortiet (DES) bör främja företagande, socialt ansvar, nya verksamheter och utveckling av livslångt lärande samt uppmuntra till gränsöverskridande partnerskap. Konsortiet bör uppfylla följande krav:

- Det bör vara lätt och fritt tillgängligt både för fysiska och juridiska personer (offentliga och privata).
- Det bör vara enkelt, flexibelt och anpassningsbart, i förhållande till de krav som olika parter har.
- Det bör vara utvecklingsinriktat och "elastiskt", för att kunna anpassa sig till marknadernas utveckling.
- Det bör utgöra en europeisk struktur, med medverkan av många medlemsstater eller andra intressenter ⁽³⁸⁾.

7.15.4 **Konsortiets natur** – DES bör vara av privat natur, och därför bör man inte gå ut med en offentlig vädjan till investerare om kapital.

7.15.5 **Utformning** – DES bör bygga på kriterier som reglerar formen för de konsortier som kan delta i sjätte ramprogrammet för FoTU. Det bör inrättas för en femårsperiod och därefter kunna förnyas ⁽³⁹⁾. Det bör föras in i ett lämpligt internt register vid en DES-plattform som inrättas inom kommissionen.

7.15.6 **Juridisk status** – DES-samordnaren bör vara den enda erkända samtalspartnern i relationerna mellan gemenskapens institutioner, på samma sätt som i fråga om de integrerade projekten och expertnätverken inom gemenskapens ramprogram för FoTU.

7.16 Sammanfattningsvis anser EESK att de erfarenheter som mognat fram i industridistrikt, men som numera snarare är inriktade på kunskapsbaserade metadistrikt, utgör ett värdefullt tillfälle att

- öka sysselsättningen,
- förbättra arbetsmarknadsrelationerna,
- öka arbetstagarnas yrkeskompetens på alla nivåer,
- förbättra säkerheten och hygienien på arbetsplatserna,
- utveckla och utsträcka etisk certifiering och miljöcertifiering (ISO 14000 och EMAS),
- ta sig an problemen med krediter och effekterna av Basel II,
- förbättra Europatillverkade produkters kvalitet och konkurrenskraft,
- stödja och utöka exportmöjligheterna,
- förstärka arbetssfärens – de anställdas och företagens – inflytande på byråkratin.

7.17 Mot denna bakgrund bör metadistriktens utveckling stödjas och uppmuntras på olika lokala, nationella och europeiska nivåer.

Bryssel den 6 april 2005

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁸⁾ Se ramprogrammet för FoTU.

⁽³⁹⁾ Den tidsbegränsade ackrediteringen är nödvändig för att undvika varje risk för att industridistriktet skall "förstenas" och inte längre förnyas på ett innovativt sätt.